

DR. ERDŐSI FERENC

A regionális integrációk és Afrika fejlődése

A nagy ráfordításokkal létrehozott és költségesen működő regionális integrációk fő célja a gazdasági fejlődés meggyorsítása a nemzetinél jóval nagyobb méretű termelési területi egységek, piacok megteremtésével, végső soron a hatékonyság növelésével. Kutatásunk során arra kerestünk választ, hogy az Afrikában a szükségesnél nagyobb számban létrehozott regionális integrációk beváltották-e a hozzájuk fűzött reményeket. Az erre vonatkozó eddigi külföldi nyilatkozatok nemcsak homlokegyenest ellentétesek egymással, hanem nélkülözik az egzakt adatokra alapozó elemzéseket is. E hiányt pótlandó azt a célt tűztük ki, hogy fél tucat hatótényezőre alapozott részletes számításokkal megállapítsuk a jelenlegi húsz regionális integráció sorrendjét az eddigi fejlődésük mértéke/gyorsasága, továbbá a 2010. évi fejlettségi szintjük tekintetében.

Afrika anyagi lehetőségei elégtelenek a mélyszegénységből való kiemelkedésre. A régiós keretekben történő fejlesztések nem nélkülözhetik a külső források igénybevételét. Ezért meg kellett ismernünk, hogy milyen szempontok alapján és milyen szinteken allokálódnak az Afrikába különféle címen és céllal érkező támogatások, illetve tőkepenzsek.

A regionális integrációk fejlődésének általános megítélése

Az afrikai regionális integrációk többsége két-három évtizedes múltat tekint vissza, ezért az eltelt idő elegendő ahhoz, hogy a fejlődési irányzatok egyértelműen megállapíthatók, illetve értékelhetők legyenek. Ennek ellenére az eddigi eredményekről csupán ellentmondó, ám sommás vélemények jelentek meg. Szerzőik a hivatalos nyilatkozatokra, esetleges egyéni tapasztalatokra és sejtetően még inkább az intuíción alapoztak, mivel egyikük sem hivatkozik konkrét mutatókban megjelenített kutatási eredményekre.

Az afrikai és más kontinensbeli független elemzők egybehangzóan elégedetlenek az eddigi eredményekkel. Az „afropessimisták” rámutatnak arra az alapvető dilemmára, hogy bár elvileg a gazdasági integrációval elérhető magasabb hatékonyság kellene legyen az egyik belső segítő tényező a kontinens gazdasági helyzetének javításához, ennek ellenére ezt a szerepet képtelenek betölteni. A legtöbb szerző szerint a túlméretezett apparátussal, reprezentatív székházzal és tekintélyes költségvetéssel rendelkező afrikai regionális integrációk (kevés kivételtől eltekintve) mindmáig igen keveset teljesítettek az alapításkor meghirdetett ambiciózus programjukból, azaz a szervezetek eddig csak látszattevékenységet folytattak. Hofmeier (2003) csupán a déli-afrikai SADC-ot és SACU-t látta életképesnek kizárólag a Dél-afrikai Köztársaság által keltett gazdasági hajtóerőnek köszönhetően. Alapvetően más szemléletet képviselve Shams (2005) viszont arra figyelmeztet, hogy az integrációk sikerének értékelését semmiképpen sem volna szabad csupán gazdasági paraméterek elemzésére szűkíteni, mivel a többi célok (például a HIV-fertőzés és az analfabétizmus elleni küzdelem, az oktatás) fontosabbak, mint a tisztán gazdasági eredmények.

A független elemzőkön kívüli véleményalkotók közül a sajátosan érdekorientált Világbank néhány vonatkozásban sikeresnek ítéli a regionális integrációk működését, megállapítva, hogy főként a piaci integrációban, az infrastrukturális együttműködésben és a közösségi erőforrásokból való részesedés terén történt előrehaladás. Állítását azonban nem konkrét gazdasági eredményekre, hanem formális funkcionális szervezeti változásokra alapozza. Kiemeli, hogy a nemzetközi kereskedelem és a nemzetközi versenyképesség javítása érdekében néhány nagy területű országcsoport eredményeket ért el. Így például az ECOWAS¹ azon tagországai – amelyek nem tagjai a WAEMU-nak – annak érdekében, hogy Nyugat-Afrikában egységes piac jöjjön létre, 2007-ig egységes külső vámrendszert vezettek be. További eredmény, hogy Közép-Afrikában létrejött a 11 tagországot tömörítő szabadkereskedelmi zóna, amelyhez a CEMAC is tartozik, míg Kelet-Afrikában az EAC 2005-ben vámuniót létesített. 2015-re pedig közös fizetőeszközt kíván bevezetni (Tarrósy 2011, 716–717. o.). A COMESA 2008-ban átalakult vámunióvá (2025-re monetáris unió lesz), a SADC pedig 2010-ben lépett elő vámunióvá (a közös piac státust 2015-re célozta meg). Az új SACU-egyezmény viszont már a vámunió kiszélesítésére irányul.

Mindezek azonban csupán olyan kedvező irányú szervezeti változások, amelyek magukban rejtik a gazdasági fejlődés lehetőségét. A tényleges eredmények szempontjából nagyobbra értékelhetők az egyes ágazatokban tett gyakorlati lépések, a külkereskedelmet elősegítő intézkedések, valamint a közlekedési és más infrastruktúrafejlesztések. A közös energiaellátási rendszerek a nagyobb méretgazdaságok kialakításával lehetőséget teremtenek az energiaköltségek mérséklésére. Így például a SADC 12 tagállama 1995 augusztusában létrehozta a Southern African Power Poolt (a Dél-afrikai Energiatársulást), amely biztonságosabbá tette a villamosenergia-ellátást olyan országokban, ahol az áramtermelés feltételei kedvezőtlenek. Hasonló energiaközösség jött létre az ECOWAS-on belül is a West African Power Pool révén, amely nemzetközi távvezetékekkel köti össze a Guineai-öböl parti országokat. 2003, illetve 2005 óta nemzetközi villamosenergia-társulások jöttek létre Közép- és Kelet-Afrikában is.²

Miután a mezőgazdasági és lakossági vízigények biztosítása egyre kevésbé oldható meg helyi, illetve országokon belüli készletekből (ha igen, akkor az nem egyszer a szomszédos országok ellátását veszélyezteti), ezért a szárazosodásra is tekintettel a jövőben még nagyobb jelentősége lesz a nagy folyók vízgyűjtő területén osztozkodó országok között kialakult vízügyi közösségeknek. Ezek közé tartozik a Nile Basin Initiative (Nílus-medence kezdeményezés), a Zambezi River Basin Authority (Zambézi folyó medence hatóság), sőt a Viktória-tó parti országokat tömörítő fejlesztési közösség (Lake Victoria Development) is.³

Megtörténtek az első lépések a földhasználat és vadgazdálkodás terén is a határokon átnyúló közös programok kialakítására a talajvédelemre és a védett állatfajok megóvása érdekében. Erőfeszítések történtek az üzleti élet összehangolása érdekében és a szabályozási gyakorlat terén, hogy ezzel is vonzóbbá tegyék a beruházók számára a nagyobb piacokat.

1 A teljes név a cikk végén a Rövidítések jegyzékében olvasható.

2 Lásd www.icafrica.org/.../PEAC_SESSION_Slides.ppt; www.eappool.org/eng/PPTS EAPP_Egypt.pdf

3 Lásd http://www.transboundarywaters.orst.edu/research/RBO/RBO_Africa.html

A nagyterületi gazdasági konvergencia előfeltételeinek megvalósításában és monitoringjában az eredmények már vegyesek. Bár elfogadott a döntéshozók részéről, hogy nélkülözhetetlenek a konvergenciát elősegítő intézményi keretek (így például az egyes integrációk számára közös bankok alapítása), e feltételek a legkevésbé sincsenek meg például a WAEMU-ban és a CEMAC-ban. A közös fizetőeszköz nélküli regionális integrációkban (mint amilyenek például a COMESA, a SADC és az EAC), a konvergencia feltételek csak lazán meghatározottak (Draper 2010). A makrogazdasági konvergencia terén tapasztalható elégtelen haladás több okra, így például a regionális szerveződések tagjai között a gazdasági szerkezetekben és teljesítményekben meglévő különbségekre, valamint a hatékony intézményfelügyeleti mechanizmusok hiányára vezethetők vissza (Kopp 2009).

Kísérlet az eredményekben megmutatkozó különbségek számszerűsítésére

Tapasztalva az (e helyen tovább nem részletezett) „ex katedra” minősítések változatosságát, felmerül a kutatóban az igény az egzakt vizsgálatokon alapuló, reális helyzetképet adó tényfeltárára. Kérdés azonban, hogy ki lehet-e mutatni statisztikai elemzésekkel az integrációs törekvések intézményesülésének betudható gazdasági és más eredményeket az egyes regionális országcsoportokra vonatkozóan. Elvileg igen, hiszen kiszámíthatók a használt főbb mutatókban (GDP-ben, infrastrukturális ellátottságban, írni-olvasni tudók arányában stb.) bekövetkezett változások és ezek összehasonlításából az egyes regionális integrációk fejlődési dinamikája alapján a sorrendjük (és ezzel sikerességük mértéke) is kirajzolódhat. Az ez irányú számszerű elemzések kivitelezhetősége, illetve eredményessége tekintetében azonban az adatforrások hiányosságain kívül erős vonatkoztatási és módszertani korlátokkal is számolnunk kellett. Akkor lehetne pontosan meghatározni az egyes integrációk közötti fejlődésdinamikai, valamint jelenlegi fejlettségbeli különbségeket, ha azok egymástól világosan elkülönülő, és nem egymást (részlegesen vagy egészen) akár többszörösen is átfedő területi egységek lennének.

Mindezek ellenére elvégeztük a vonatkozó számításokat a következőkben vázolt eredménnyel.

A fejlődés gyorsaságának néhány mutató szerinti különbségei

A Világbank honlapján⁴ megjelentetett fajlagos GDP-értékek évi átlagos növekedésében kiugró eredményt ért el (16,3%-ot) az indiai-óceáni üdülőparadicsom-szigetek alkotta IOC/COI, míg a leggyengébb növekedés a Közép-Afrika kisebb-nagyobb területeit felölelő CEPGL és CEMAC/UDEAC, valamint a nyugat-afrikai MRU és UEMOA integrációkra volt jellemző (1–2. táblázat). A növekedés ütemét az integrációk általános gazdasági fejlettsége mérsékelten befolyásolta. A regionális integrációk nagysága (területe, népessége), a tagországok száma és a gazdasági növekedés üteme között nem mutatható ki összefüggés.

⁴ <http://databank.worldbank.org/ddp/home.do?Step=128id>

A fajlagos GDP-értékekkel szemben a fajlagos közlekedési infrastrukturális ellátottság (az egy főre jutó vasutak és műutak hosszának) alakulása terén csupán pár országban történt némi javulás, a legtöbbször azonban stagnálás, vagy éppen visszafejlődés tapasztalható. Igen sok országban kisebb lett a teher- és személyszállítási szolgáltatásokat nyújtani képes vasúthálózat, de ennél még nagyobb mértékű volt az áru- és személyszállítási teljesítmény csökkenése (Erdősi 2011). A különféle források (IRF, ENSZ statisztikai évkönyvek, Factbook stb.) adatai közötti döbbenetes különbségek, illetve képtelenségek nem teszik lehetővé sem az úthálózat nagyságában, még kevésbé a burkolt utak arányában bekövetkezett változások akár csak közelítően pontos megállapítását, ezért a fajlagos utadatokat a táblázatban nem szerepeltetjük.

A hagyományos műszaki mutatók közül Afrikában a gépkocsi-ellátottság nőtt a leggyorsabban, főként az erősen használt olcsó járművek behozatalával, de a korunkbeli értékek, a külkereskedelmi szabályozókban jelentkező különbségek miatt csak lazán függenek össze a fajlagos GDP-vel. A regionális integrációk közül a fajlagos ellátottság a leggyorsabban a nyugat-afrikai MRU és LGA törpeintegrációkban javult, miközben visszaesés következett be a kelet-északkelet-afrikai IGAD-ban (1–2. táblázat).

A műszaki fejlettség fejlődésének kimutatásához további hagyományos mutatóknak kínálkozik az egy lakosra jutó villamos energia mennyiségének változása. Feltételezhetnénk, hogy e különös fontosságú civilizációs mutatót alapvetően az előállításához rendelkezésre álló primer energiatermelés (azaz a természeti és műszaki adottságok) és kevésbé a tényleges szükségletek határozzák meg. A valóságban azonban a főként a turizmus által keltett igények mutatkoznak meg az egyes esetekben. (Lásd például IOC versus CEPGL.)

A kontinens egyetlen igazi műszaki sikerágazata a távközlés. A sikert alapvetően a mobilszolgáltatások robbanásszerű gyors elterjedése keltette. Afrika az a világrész, ahol a cellás mobiltelefonnak a vezetékes telefont helyettesítő szerepe a legerőteljesebb, már csak azért is, mert az 1980-as években a vezetékes a legtöbb országban a fővárosra, illetve a legnagyobb városok közötti összeköttetésre korlátozódott és a lakosság marginális részének volt csak lakástelefonja. A mobil- és vezetékestelefon-előfizetők együttes számaránya (*teledensity*) alapján az 1990 és 2010 közötti három évtized alatt kiemelkedő (háromszázszorost felülmúló) gyorsaságú penetrációnövekedés ott ment végbe, ahol a legrosszabb volt a vezetékes ellátottság; a másik szélsőség, a leglassúbb növekedés azokra az integrációkra volt jellemző, ahol a vezetékes ellátottság afrikai viszonylatban eredetileg átlagos vagy annál valamivel jobb volt.

Az internetre és más infokommunikációs szolgáltatásokra alapozó információs társadalom kialakulásának meghatározó eszköze a személyi számítógép, amelynek ellátottsági mutatója leggyorsabban a Dél-afrikai Köztársasághoz kötődő uralt országcsoportokban javult.

A társadalmi/kulturális fejlődésnek Afrikában még mindig lényeges jellemzője az írni-olvasni tudók aránya a 15 éven felüli népességből. Az adatok (1–2. táblázat) tükrében megállapítható, hogy a nemzeti oktatáspolitikáknak (továbbá az ezekhez megszerzett külső anyagi/szakmai támogatásoknak) nagyobb volt a szerepe az egyes integrációk ebbéli helyzetének alakulásában, mint a GDP-nek.

1. táblázat

*Az afrikai regionális integrációk/csoportosítások évi átlagos növekedési mutatói**
Az Afrikai Gazdasági Közösség (AEC) pillérszervezetei

Név (rövidítés)	AMU/ UMA	ECOWAS	UEMOA	WAMZ	ECCAS (CEEAC)	CEMAC (UDEAC)	EAC ^(b)	COMESA	CEN-SAD	IGAD	SADC	SACU
Alapítás éve	1985	1973	1974	2000	1985	1966	2001	1994	1998	1986	1992	2000
Tagországok száma	5	15	7	6	11	6	5	20	23	7	15	4
Terület, millió km ²	6,0	5,1	3,5	2,2	6,7	3,0	1,8	12,9	12,2	5,2	9,9	2,7
Népességszám, millió fő	172	258	82	201	123	36	126	410	462	190	235	53
A fajlagos I/1 GDP évi növekedése, %	6,2	5,7	2,8	7,4	6,9	0,8	5,9	3,1	4,3	3,4	3,9	8,0
Az irni-olvasni tudók arányának évi növekedése, százalékpont	1,2	5,6	4,4	1,1	3,1	1,1	0,9	1,1	1,4	0,5	1,8	8,9
A fajlagos I/1000 gépkocsi ellátottság évi növekedése	2,6	4,7	4,8	2,7	5,8	4,3	3,9	3,1	2,9	-1,2	3,4	1,8
A fajlagos áramfogyasztás évi növekedése	4,8	4,5	7,4	3,7	2,8	1,4	2,3	3,7	4,3	2,2	2,1	3,9
A fajlagos számítógép-ellátottság évi növekedése	2,2	1,7	0,6	1,8	0,4	0,5	0,8	2,2	0,8	3,9	4,7	4,2
A telefonpenetráció növekedése 1990-2010 (1990 = 1)	1:41	1:229	1:154	1:193	1:367	1:357	1:139	1:137	1:131	1:101	1:187	1:22

* A regionális integráció alapításától 2010-ig, illetve megszűntéig tartó időszakra számított súlyozott (évi) átlag.

1/1 – az egy lakosra jutó átlagos
 1/1000 – a 1000 lakosra jutó átlagos
 0,8 az utolsó három legkisebb érték

a) Először 1967-ben alakult meg, 2001-ben újból megalapították.

Forrás: a viszonyszámokat a különféle statisztikai kiadványokból, honlapokból származó adatokból számította és állította össze a szerző.

2. táblázat
*Az afrikai regionális integrációk/csoportosítások évi átlagos növekedési mutatói**
Az egyéb regionális integrációs országcsoportok

Név (rövidítés)	GAFTA	CEPGL	IOC/COI	CMA/RMA	LGA	MRU	CBI	CEAO
Alapítás éve	2005	1976	1984	1974	1970	1973	1993	1974
Tagországok száma	6	3	5	4	3	3	14	8
Terület, millió km ²	5,9	2,4	0,59	2,1	2,8	0,4	5,2	3,3
Népességszám, millió fő	86	81	23	76	41	19	203	88
A fajlagos I/1 GDP évi növekedése, %	4,8	0,7	16,3	4,5	4,3	2,0	7,8	3,6
Az irni-olvasni tudók arányának évi növekedése, százalékpont	0,8	1,7	1,6	2,0	7,5	2,5	2,4	4,0
A fajlagos I/1000 gépkocsi ellátottság évi növekedése	2,7	1,8	5,1	2,0	7,2	17,4	4,2	5,2
A fajlagos I/1 áramfogyasztás évi növekedése	4,3	0,7	6,2	2,2	7,1	1,5	2,2	2,5
A fajlagos I/1000 számítógép-ellátottság évi növekedése	2,6	0,4	0,8	4,7	0,5	0,5	0,8	0,6
A telefonpenetráció I/100 növekedése 1990-2010 (1990=1)	1:61	1:423	1:124	1:35	1:188	1:246	1:110	1:160

* A regionális integráció alapításától 2010-ig, illetve megszüntetésig tartó időszakra számított súlyozott (évi) átlag

I/1 – az egy lakosra jutó átlagos*

I/1000 – az első két legnagyobb érték

I/1000 – az utolsó két legkisebb érték

I/1000 – az 1000 lakosra jutó átlagos

Forrás: a viszonyszámokat a különböző statisztikai kiadványokból, honlapokból származó adatokból számították és állították össze a szerző.

Az eddigiekből kiderült, hogy intenzitásban igen erősen szóródnak a regionális integrációk mutatói, ezért az általános növekedésük mértékének megállapításához (mellőzve az egyes mutatók vállalhatatlan súlyozását) kiemeltük a legjobb és legrosszabb pozícióban levőket. Ezek gyakorisága alapján:

- A leggyorsabban a 15 tagállamból álló nyugat-afrikai óriás integráció, az ECOWAS fejlődött, a 6 mutatóból 4-ben bizonyult erősnek anélkül, hogy a fajlagos GDP terén is a jók között lett volna.
- A hatból mindössze egy mutatóban bizonyult erősnek az észak-afrikai AMU/UMA és GAFTA, a nyugat-afrikai WAMZ, az északkelet-kelet-afrikai IGAD, CBI, a közép-afrikai CEMAC, CEPGL, CEAO és a déli-afrikai SADC.

(A köztes szinten levőket és a rossz pozíciójú integrációs közösséget nem részletezzük.)

A mutatók rendkívüli változatossága ellenére világossá vált, hogy a feltételezhetően eltérően az Afrikán belüli (számos politikai és gazdasági tényező által befolyásolt gyarmati és posztkoloniális fejlődés színteréül szolgáló) égtájak után elnevezett szubkontinensek szerinti földrajzi elhelyezkedés nem volt meghatározó az erőteljesebb növekedésben, de még a magasabb fajlagos GDP hatása is csak meglehetősen mérsékelten nyilatkozott meg a többi magasabb értékű mutatóban. Az eddigi vizsgálatok csupán arra engednek következtetni, hogy a földrajzi és funkcionális előnyöket kiemelkedő mértékben élvező üdülőparadicsom szigeteket (Mauritius, Reunion, Seychelle) is magukba foglaló országcsoportok és az Európához legközelebb fekvő, globális jelentőségű energiahordozókban gazdag, emellett a nemzetközi turizmusban is jeleskedő fejlettebb Észak-Afrika integrációi az átlagnál gyorsabban fejlődtek. Ellenben az alacsony értékű mutatók magas arányában már jobban érvényesült a földrajzi fekvés (Közép- és Északkelet-Afrika), miközben a GDP szerepe e körben sem bizonyult meghatározónak. Számos esetben ugyancsak nehéz összefüggést találni egyfelől a fejlődés üteme, másfelől az integrációknak a globális gazdaságban betöltött gazdasági és idegenforgalmi szerepe között.

E tanulmány háttéranyag-elemzéseiből az mindenesetre kiderült, hogy az integrációk még a több évtizedes múltjuk ellenére sem voltak képesek érzékelhető módon hozzájárulni az afrikai országok fejlődéséhez. Továbbra is homályban marad, hogy a vázolt erős különbségekben az elemzetteken kívül mekkora volt az egyéb tényezők (nemzeti gazdaságpolitikák, ágazati fejlesztéspolitikák, külső segítő és akadályozó tényezők, különleges tengerentúli kapcsolatok, egyedi donork stb.) súlya. Az viszont kétségtelen, hogy a kiindulási szint jó néhány közösségben befolyásolta a fejlődés gyorsaságát: a legelmaradottabb országcsoportokban főként a műszaki téren bekövetkezett spontán fejlődés (és csak ritka esetekben tudatos intézményes fejlesztések) által keltett gyenge felzárkózási hatások az átlagnál gyorsabb növekedéshez vezettek.

Nincs még egy világrész, ahol oly gyakoriak és földrajzilag annyira elterjedtek a fegyveres harc különféle módjaihoz vezető belföldi vagy a szomszédos országokkal szembeni, akár több évig tartó – a szétesést (a dezintegrációt) elősegítő – küzdelmek, mint Afrikában. Minden jel szerint az integrációk fejlődésének erős különbségei jó néhány régióban elsősorban a konfliktusok mértékével hozhatók összefüggésbe, és csak másodsorban a korábban értékelt (igazán csak békében fejlődni képes) egyéb tényezőkkel. Mindemellett arra is találhatók példák, hogy az egy-két országban zajló, súlyos anyagi károkkal járó és elhúzódó harcok alig érzékelhetők a térség országcsoportjának

összteljesítményében részben a gyors helyreállítás okán, részben pedig azért, mert a többi, viszonylag békés társországban végbemenő fejlődés javítja az adott régió átlagát.

Számításaink azt bizonyítják, hogy alig változtak az egyes regionális integrációk közötti gazdasági fejlettségbeli különbségek. (Ezért megnevezhetetlenek az integrációs folyamatban érdemi előnyökre szert tett és másfelől az integráció előnyeit hasznukra fordítani képtelen országcsoportok.) Továbbá alig tetten érhető az egyes országcsoportokon belüli, a tagállamok közötti különbségek mérséklődése (holott ez a regionális integrációk egyik erősen hangsúlyozott célja). Sőt, a vezérszerepet játszó, nagyobb gazdasági erejű országok (Dél-afrikai Köztársaság, Algéria, Kenya, Ghána) és a világgpiacon nélkülözhetetlen nyersanyagokat nagy tömegben értékesíteni képes országok (például Gabon, Szudán, Namíbia) még javították is az integrációkon belüli pozícióikat (helyzetüket).

Az időbeli fejlődés gyorsaságában mutatkozó egyedi sajátosságok megállapítása utáni feladatunk a korunkbeli különbségek mértékének kimutatása és okainak feltárása.

A regionális integrációk közötti különbségek a 2010. évi mutatók alapján

A regionális országcsoportok egyetlen évre vonatkozó (statikus) vizsgálatához is a korábbiakból már ismert hat viszonyszámot használtuk, minden esetben öt nagyságkategóriába soroltan. A viszonylagos értelemben legjobbak az 5., a jók a 4., az átlag körüliek a 3., a gyengék a 2. és az igen gyengék az 1. kategóriaszámmal szerepelnek a 3. táblázatban. A gazdasági teljesítmény és ellátottság mutatóinak egyenkénti vizsgálata során az értékek szóródási jellemzőiből, illetve szélsőségeiből megállapíthatók voltak az országcsoportok különleges vonásai. A hat mutató kategóriaértékeiből előállított számtani átlagot vettük alapul a regionális integrációk fejlettségi sorrendjének megállapításához.

A gazdasági fejlettségbeli különbségek mérése itt is a fajlagos GDP-vel történt. Az országos adatokból népességszám-súlyozással az egyes regionális egységekre előállított átlagos értékek alapján

- kiemelkedően jó helyzetben van a keleti partok előtti turisztikai paradicsom szerepet betöltő szigeteket összefogó IOC/COI, ahol a közel 23 ezer dollár összegű egy főre jutó GDP átlag felülmúlja a kelet-közép-európai országokét;
- az ellenkező végletet az igen gyenge kondíciójú, az 1000 dollár alatti szintet a közép-afrikai CEMAC/UDEAC, a kelet-közép-afrikai CEPGL és az egykori nyugat-afrikai MRU képviseli.

Az egyes regionális integrációkon belüli (országok közötti) gazdasági teljesítménybeli különbségek jóval szélsőségesebbek, mint a régiók közötti. A legkisebb fajlagos GDP-vel rendelkező országhoz képest a legerősebb ország szorzója 50-nél nagyobb a SADC-ban (71-szeres), a CBI-ben (57-szeres), valamint az ECCAS-ban és CEMAC-ban (mindkettőben 55-szörös). A tagországok közötti viszonylag legkiegyenlítettebb gazdasági teljesítmény az LGA-t (1,7-szeres), az UEMOA-t (2,4-szeres), az MRU-t (2,7-szeres) jellemzi (3. táblázat).

3. táblázat

Az egyes regionális integrációk értékkategóriái 2010-ben

Mutatók	Észak-Afrika		Északkelet-Kelet-Afrika			Északkelet-Kelet-és Déli-Afrika		Észak-és Nyugat-Afrika		Déli-Afrika			Nyugat-Afrika					Közép-Afrika		
	AMU/UMA	GAFTA	IGAD	EAC	IOC/COI	COMESA	CBI	CEN-SAD	SADC	SACU	RMA/CMA	CEAO	ECO-WAS	MRU	UEMOA	WAMZ	LGA	CEPGL	CE-MAC	ECCAS
1. GDP/lakos	4	4	2	2	5	2	2	3	3	4	4	2	3	1	2	3	2	1	1	3
2. Gépközi/1000 lakos	4	4	1	1	2	2	1	3	3	5	5	1	2	1	1	2	3	3	2	2
3. PC/1000 lakos	4	4	3	2	3	4	2	4	4	1	5	2	3	1	2	3	1	1	1	1
4. Telefon/100 lakos	5	4	1	3	2	2	2	4	3	5	4	3	4	3	3	4	1	1	2	1
5. kWó/lakos áramfogyasztás	4	4	1	1	2	2	1	3	3	5	5	1	2	1	1	2	3	3	2	2
6. Írni-olvasni tudók aránya	2	2	2	4	3	3	4	2	5	5	4	1	3	1	1	3	1	2	2	4
Átlag	3,8	3,7	1,5	2,2	2,8	2,5	2,0	3,2	3,5	4,2	4,5	1,5	2,8	1,3	1,5	2,8	1,8	1,8	1,5	2,2
Sorrend	3	4	12c	9a	7a	8	10	6	5	2	1	12b	7b	13	12a	7c	11a	11b	12d	9b

Forrás: a szerző számítása.

A vizsgált regionális integrációs szervezetek közül az egyszerű komplex fejlettségi mutatónak is tekinthető (6 mutatóból képzett) középértékek alapján

- a (viszonylag) legjobb első négy dél-afrikai (RMA/CMA és a SACU) és észak-afrikai (AMU/UMA és GAFTA),
- a jók közé tartozik a dél-afrikai SADC, az észak- és nyugat-afrikai országokat egyaránt magába foglaló CEN-SAD, továbbá az azonos „érdemjegyű” kelet-afrikai IOC/COI, a nyugat-afrikai ECOWAS és UEMOA,
- átlag körüli a több szubkontinentet is reprezentáló COMESA, a kelet-afrikai EAC és a közép-afrikai ECCAS,
- gyenge kondíciójú, illetve ellátottságú a kelet- és déli-afrikai országokat ugyancsak tartalmazó CBI, a nyugat-afrikai LGA, a közép-afrikai CEPGL és
- igen gyenge gazdasági, infrastrukturális és képzettségi szintű a nyugat-afrikai UEMOA, CEAO és az északkelet/kelet-afrikai IGAD.

A továbbiakban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a hat mutató milyen (sztochasztikus) viszonyban van egymással. Kétváltozós korreláció számításaink eredményei azt mutatják, hogy a fajlagos GDP-nek (a feltételezhetővel szemben) vajmi kevés köze van a műszaki infrastrukturális és az elemi kulturális szintet érzékeltető mutatók értékeinek alakulásához:

- egyfelől a GDP, másfelől az írni-olvasni tudók aránya, a gépkocsi- és a telefonellátottság, valamint a fajlagos áramfogyasztás között alig kimutatható ($r = 0,362$ és $0,381$ közötti értékű) a korreláció, míg
- a GDP-nek gyakorlatilag nincs hatása a személyszámítógép-ellátottságra ($r = 0,237$).

A korrelációs függvények, illetve regressziós egyenesek felfedik a korrelációs együttműködő mögött rejlő szóródási szélsőségeket.

Az egyes regionális integrációk infrastrukturális ellátottsága és iskolázottsága a fajlagos GDP függvényében változatos szórásmintákban jelenik meg (1–5. ábra). Némi engedménnyel közösnek mondható, hogy a túlnyomóan 5000 dollár GDP/fő alatti gazdasági fejlettségű integrációk között a legkülönbözőbb okokra visszavezethetően igen nagyok az ellátottságbeli különbségek, viszont néhány (főként turistaparadicsom-szigeteket magukba foglaló) régióban a kiugróan magas gazdasági teljesítménytől messze elmaradnak az ellátottsági mutatók. Az egyes ellátottsági mutatók közül

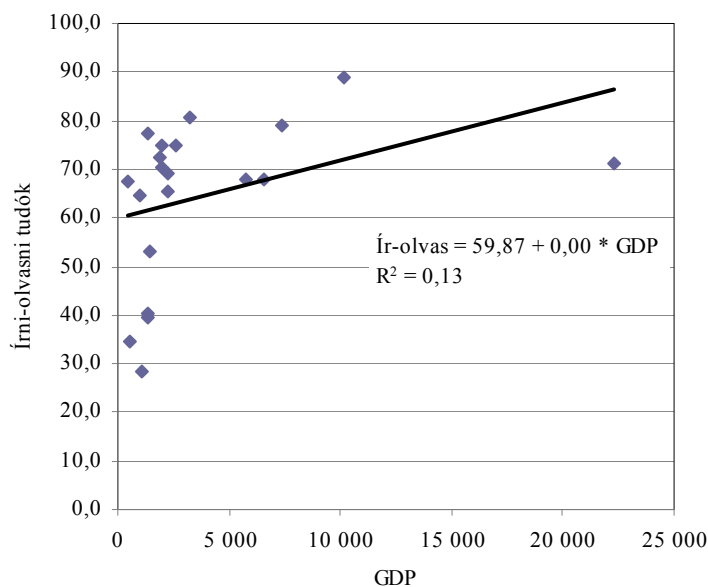
- legkevésbé jövedelemfüggő az írni tudók aránya (az integrációk mintegy felében a 3000 dollár GDP/fő alatti kategóriában is 60% feletti az írni tudók aránya az analfabéták számának csökkentése érdekében világszervezetek által is támogatott kormányzati programoknak köszönhetően);
- a mobilhálózatok gyors kiépülésének és (fizikai/árbeli) elérhetőségének következtében a telefonellátottság sem olyan mértékben jövedelemfüggő, mint amilyen volt Magyarországon az 1990-es években;
- az áramfogyasztás szembeötlő sajátossága, hogy az origóhoz közel tömörülnek nagy számban a gazdaságilag legelmaradottabb és egyben legkevésbé villamosított integrációk, ezzel szemben a lényegesen jobban ellátottak már erősen szóródnak;
- ehhez némileg hasonló (a feltételezhetőtől nem kismértékben eltérően) a gépkocsi- és a számítógép-ellátottság alakulása, de tágabb szórásmintát megjelenítve.

Valamennyi függvényre többé-kevésbé jellemző, hogy a meglepően alacsony (átlagos) korreláció annak a következménye, hogy a számításba vett integrációk közül néhányban a többihez képest nagyon magasnak mondható GDP-jéhez (a 6 tényező mutatói alapján) alacsony vagy nagyon alacsony szintű ellátás társul, miközben az integrációk többségének egymáshoz feltűnően közeli, és jobbra mindkét dimenzióban az alsó vagy közepes tartományba tartozó értékei jól körülhatárolható szóráshalmazt képeznek.

Végső soron az ellátottsági mutatók mintegy 80–90%-a a maximum 8000 dollár GDP/fő gazdasági teljesítményt felmutató országcsoportokon belüli, 55–60%-ra pedig a maximum 2500 dollár GDP/fő belüli tartományban helyezkedik el (1–5. ábra).

1. ábra

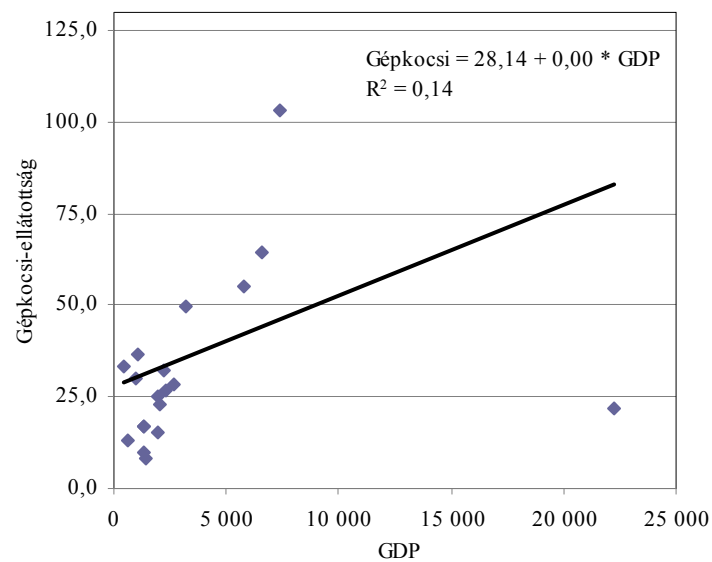
Az egyes regionális integrációkbeli irástudás százalékos arányának szóródása az egy főre jutó GDP (dollár) függvényében 2010-ben

Forrás: szerkesztette Dombi Péter (MTA KRTK RKI).

2. ábra

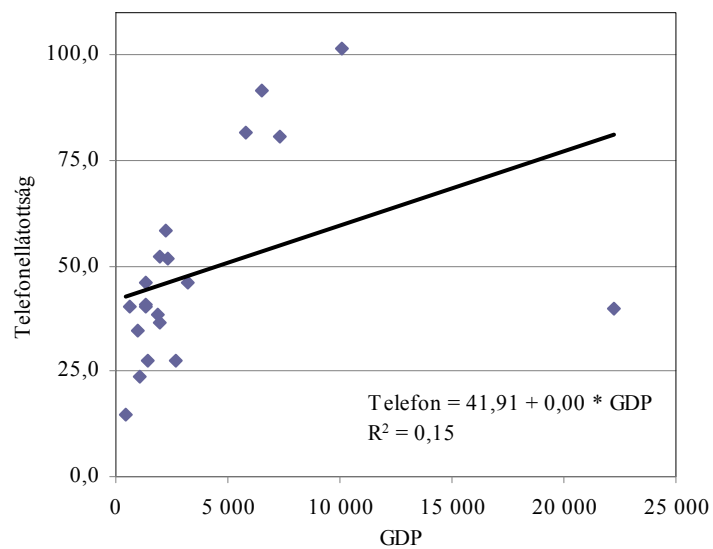
Az egyes regionális integrációkbeli gépkocsi-ellátottság (gk/1000 lakos) értékeinek szóródása az egy főre jutó GDP (dollar) függvényében 2010-ben

Forrás: szerkesztette Dombi Péter (MTA KRTK RKI).

3. ábra

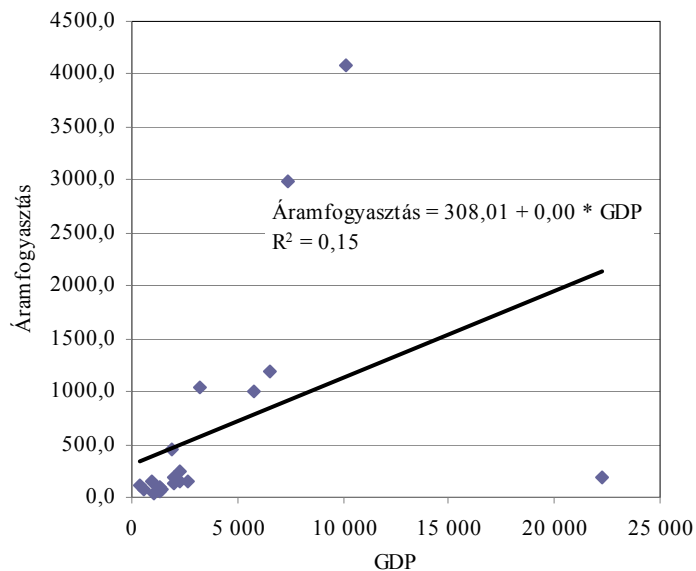
Az egyes regionális integrációkbeli telefonellátottság (fix + mobilelőfizető/100 lakos) értékeinek szóródása az egy főre jutó GDP (dollar) függvényében 2010-ben

Forrás: szerkesztette Dombi Péter (MTA KRTK RKI).

4. ábra

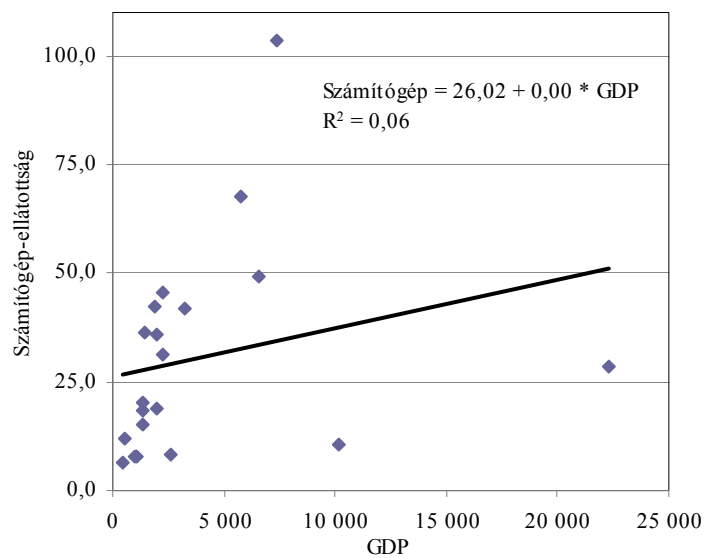
Az egyes regionális integrációkbeli fajlagos áramfogyasztás (kWó/lakos) értékeinek szóródása az egy főre jutó GDP (dollár) függvényében 2010-ben

Forrás: szerkesztette Dombi Péter (MTA KRTK RKI).

5. ábra

Az egyes regionális integrációkbeli számítógép-ellátottság (PC/1000 lakos) értékeinek szóródása az egy főre jutó GDP (dollár) függvényében 2010-ben

Forrás: szerkesztette Dombi Péter (MTA KRTK RKI).

A regionális integrációk jövőjét befolyásoló külső segítség

Afrika anyagi kondíciói a legutóbbi időkig szinte minden mutatóban végletesen gyengék voltak. A népességszaporodás üteme felülmúlta mind a bruttó termelési érték, mind a nemzeti jövedelem növekedését, így a legtöbb afrikai ország képtelen a bővített gazdasági újratermelésre. A regionális fejlesztések finanszírozására hivatott bankrendszer ugyan kibontakozóban van (4. táblázat), azonban lehetőségeik egyelőre messze elmaradnak a beruházási tervek által igényelt tökemennyiségtől. Ezért Afrika jövője aggasztóan nagy mértékben függ a hozzáférhető külső, fejlett és feltörekvő világrészekből különféle címen érkező forrásoktól.

Az egyes országoknak címzett (a régiók számára közvetett) támogatások

A külső anyagi támogatások oroszlánrészé nemzeti (esetleg tartományi) szinten allokálódik, viszont anyagi alapot képezhet a regionális integrációbeli tagságból adódó anyagi kötelezettségek teljesítéséhez, azaz a közvetett támogatás lehetősége rejlik benne. A kívülről érkező pénzek többféle forrásból erednek.

A gazdaság egésze szempontjából ugyan a leghatékonyabb forrás a külföldiek közvetlen tőkebefektetése lehet, azonban a legtöbb országra jellemző magas fizikai és gazdasági kockázat következtében az Afrikába érkező források közül éppen ebben mutatkozik a legnagyobb hiány. Európa és Észak-Amerika portfólióbefektetései századunkban összességükben már nem növekednek, sőt időnként visszaesés tapasztalható (Kiss 2006). Az ázsiaiak tetemes befektetései nyomán némileg javult a helyzet, de általában csak a nagy ásványi nyersanyag- és faexportra képes országokban. Ez esetben sem szabad megfeledkezni arról, hogy a külföldi befektetőknek (így például a kínaiaknak) nem fűződik érdekük a regionális integrációk létrejöttéhez – a jól bevált „divide et impera” elv gyakorlásakor.

Még 2008–2010-ben is az FDI-nél jóval nagyobb tételeket tettek ki a világszervezetektől, Afrikán kívüli kormányoktól, pénzintézetektől származó „hivatalos” fejlesztési támogatások, amelyek felhasználási köre (igazgatás, infrastruktúra, intézményfejlesztés stb.) igen széles. Az adományozók a támogatást egy adott kedvezményezett országgal, vagy – ritkábban – az országok meghatározott csoportjaival kötött kereskedelmi vagy pénzügyi szerződések formájában nyújtják. Az éhínség csillapítására és a legveszélyesebb fertőző betegségek elleni küzdelemre, a menekültek segélyezésére hivatott élelmiszer-, ruházat- és gyógyszersegély-szállítmányok felhasználása ugyancsak nemzeti és tartományi szinten valósul meg.

Afrika segélyezésében különleges szerepe van az ODA (Official Development Assistance – hivatalos fejlesztési támogatás) elnevezésű, a fejlett világból származó segítyeket a fejlődő országok számára nyújtó világszervezetnek. (A donorok közül az EU-intézmények 31%-os részarányt képviseltek az utóbbi években.) Az afrikai országok közül az ODA-támogatás viszonylagos értelemben legnagyobb kedvezményezettjei Etiópia és Uganda, ahol az évi GDP 6%-át is meghaladja. Az ODA-pénzeknek csupán egy része fordítható humanitárius és szociális célokra, zöme a termelői és infrastrukturális beruházásokat és a jó kormányzást szolgálja.⁵

4. táblázat

A regionális fejlesztéseket finanszírozó különböző afrikai pénzüzetek

rövidítése	A regionális pénzüzet		Fő célok
	teljes neve	alapítás éve	
BOAD/WADB	West African Development Bank (Nyugat-afrikai Fejlesztési Bank)	1973	<ul style="list-style-type: none"> - A gazdasági integráció és a kiegyensúlyozott fejlődés támogatása a WAEMU-tagországokban - Projektfinanszírozás számos szektorban, így a falusi térségekben, útinfrastuktúrában, távközlésben, energia szektorban, iparban, közlekedésben és turizmushban
BCEAO/CBWAS	West African Central Bank (Nyugat-afrikai Központi Bank)	1961	<ul style="list-style-type: none"> - A kilföldi valutatartalékok megőrzésének érdekvédelme - A WAEMU-tagországok monetáris politikájának menedzselése - Tagállamoknak kölcsönzés - A banki és pénzügyi szervezet számára bankörvény kidolgozása
BDEAC/CASDB	Central African State Development Bank (Közép-afrikai Államok Fejlesztési Bankja)	1975	<ul style="list-style-type: none"> - A tagállamokbeli fejlesztési projektekhez kölcsönök nyújtása
DBSA	Development Bank of Southern Africa (A Déli-Afrika Fejlesztési Bankja)		<ul style="list-style-type: none"> - A fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés elősegítése gyorsítása fizikai, társadalmi és gazdasági infrastruktúra létrehozásával
EADB	East African Development Bank (Kelet-afrikai Fejlesztési Bank)	1980 ^{a)}	<ul style="list-style-type: none"> - A tagállamokbeli fejlesztések támogatása kölcsönöz, tanácsadó és fejlesztési partnerként

a) Az EADB-t eredetileg 1967-ben alapították, majd 1980-ban újraalapították.
Forrás: Regional Integration Assistance Strategy for Sub-Saharan, 2008.

A harmadik külső forrást a más kontinenseken és főként más afrikai országokban (például a Dél-afrikai Köztársaságban, Nigériában) dolgozó afrikaiak hazautalásai jelentik, amelynek teljes összege azonban még az FDI-től is messze elmarad (Búr–Tarrósy 2012).

A világszervezetek és az Európai Unió által a regionális integrációknak nyújtott közvetlen támogatások módjai és méretei

A regionális integrációk megsegítéséhez az első megoldást a magasabb szintű, nem pénzbeli jellegű támogatások nyújthatják, mint a képzési és a műszaki segítségnyújtás, különösen a kereskedelem megkönnyítését elősegítő közlekedési infrastruktúra-fejlesztések előmozdítása. A korábbiakhoz képest több figyelmet érdemelnek az olyanfajta nem anyagi természetű segítségek is, például az infrastruktúrákkal kapcsolatos biztonsági garanciák kidolgozásában való részvétel (Chauvet–Collier 2006). Ezek természetesen akkor lesznek igazán eredményesek, ha az egész kontinens és nem csupán egyes részeinek közlekedési viszonyai javulnak. Előnyt érdemel a határon át szolgáló közlekedési infrastruktúrák biztonsági problémáinak megoldása, és még a közlekedés számára is Afrika-szerte minden tekintetben magas fokú kockázatot jelentő korrupció elleni harc.

A nem anyagi természetű külső támogatások további módja, hogy a nemzetközi közösség hozzájárul a tengerparttal nem rendelkező országok tengerre való kijutása jogáról szóló nemzetközi jogszabályok betartásának biztosításához. Az alkalmazható nemzetközi joganyag már régóta magába foglalja a GATT V. cikkét, az ENSZ tengerjogi egyezményét (1982, 1994) és a tengerparttal nem rendelkező országok tranzitkereskedelméről szóló ENSZ-egyezményt (1965). Azonban a vonatkozó rendelkezéseket sok esetben nem hajtották végre maradéktalanul (Zanamwe 2005).

Nem csupán földrajzi közelsége, hanem a korábbi (gyarmati korbeli) történelmi kapcsolatok okán is a regionális fejlesztési támogatások nyújtásából oroszánrészt vállal az Európai Unió, de néhány nem EU-tagállam is.

Globális térgazdasági értelemben tulajdonképpen Afrika az Európai Unió perifériája, amihez (mint a súlyos gondjai ellenére működő és példának tekintett fejlett világbeli integrációhoz) preferenciális vagy szabad kereskedelmet biztosító társulási, illetve partnerségi megállapodások révén szorosan kapcsolódik. (Az EU-partnerség Észak-Afrikában a régió belüli kereskedelem liberalizálásának is mozgatórugója.)

Az afrikai regionális integrációk EU általi támogatásának három fő formája a politikai párbeszéd és a kereskedelempolitikán kívül a pénzügyi támogatás.

A segítség egyik leghatékonyabb módját a kereskedelmi kedvezmények kiterjesztése kínálja, amelyekre az afrikai országoknak a versenyképességi küszöbhatár megközelítéséhez van szükségük. (Az ázsiai gazdaságok különféle egyezmények által is elősegítetten már megszerezték versenyelőnyüket.) A kereskedelmi kedvezmények jelentős export-többletet eredményezhetnek – ahogyan ez tapasztalható volt Mauritiuson, de az afrikai növekedésről és lehetőségekről szóló törvény (AGOA) kedvezményeibe bevont afrikai országokban is (Collier–Venables 2007). Fontos azonban a kedvezmények nyújtása esetén azok megfelelő módjának kiválasztása, hogy elkerülhető legyen az országok export-szerkezetének sokféleségét lehetővé tevő képesség megszűnése. Rossz visszhangja volt annak, hogy néhány EU-kedvezményrendszer hátráltatta az export áruszerkezet bővítését.

Egyrészt azzal, hogy egyoldalúan az EU által kedvezményezett termék termelésére ösztönözte az országokat, másrészt korlátozta a fejlődő országoknak a piacuk megnyitására irányuló erőfeszítéseit (Gamberoni 2007).

A Cotonou-ban kötött szerződés⁶ 37. cikkében foglaltak alapján a regionális integrációk külkereskedelme támogatásának fő eszköze, illetve kerete az EPA (Economic Partnership Agreement), azaz a gazdasági partnerségi (a szabadkereskedelmet ösztönző) egyezmény, amelyet konkrétan a világrész égtájak szerinti nagyrégióira (Nyugat-Afrika, Közép-Afrika, Észak-Afrika, Dél-Afrika és Kelet-Afrika) felbontva érvényesítenek.

Az EPA-k ösztönözhetik Afrika régióit a globális gazdaságba való fokozatos integráció, illetve a világpiacon való közös fellépés létrehozási módjának kitalálására.

A hatékonyság érdekében feltétlenül szükségessé vált a nemzetközi gazdasági egyezmények, a kereskedelmi kedvezmények és a regionális integrációs, valamint együttműködési tervezetek szorosabb összehangolása. Egyebek mellett azért, mert egyfelől az Európai Unió, másfelől az egymást területileg részben átfedő országcsoportok tagországai (például délen a SACU és SADC szervezetek tagországai) között egymástól lényegesen különböző megállapodások voltak érvényben, ráadásul egy egészen más szellemű kereskedelmi megállapodás is létezett Dél-Afrika és az EU között (Sandrey 2006).

A pénzügyi segítség tekintetében az EDF (10th European Development Fund – tizedik európai fejlesztési alap) alkotta az EU által az afrikai regionális integrációk számára nyújtott támogatás elsődleges forrását:

- a kereskedelem elősegítéséhez és regionális integrációk fejlesztéséhez az EDF működése alatt 457 millió euró összeggel,
- a nemzeti indikatív programokhoz pedig mintegy 400 millió euró összeggel számoltak a fejlesztési stratégiák gondozói.⁷

Továbbá az EU a kereskedelmi stratégiai támogatás (EU Aid for Trade Strategy) részeként 2006-ban 1 milliárd eurónál nagyobb alapot képezett a fejlődő (túlnyomóan afrikai) országok számára 2006–2008-ra, és kilátásba helyezte az összeg 50%-os növelését 2010-ben.⁸

Az EU-támogatások intézményesülésében bizonyos mértékig a szakosodásra törekvés is tetten érhető. A regionális projektek alapvetően ágazatokra (közlekedés, távközlés, mezőgazdaság, oktatás) irányulnak. Ugyan a Lomé-egyezményekben⁹ nyomatékosan megjelenik a regionális gazdasági integrációk elősegítésének szándéka is, azonban az ágazati szerkezetű projektköltségvetéseknek csak közvetett szerepük van a regionális integrációs folyamatok támogatásában.

Az infrastruktúra az a terület, amely érzékenyen befolyásolja az integrációk létrehozásával kapcsolatos költségeket Afrikában. Azáltal, hogy a közlekedési infrastruktúra regionális és kontinens szinten egyaránt súlyos hiányosságai, elmaradottsága anakronisztikus hosszúságú fuvarozási időkkal és magas költséggel terheli a szállítatókat, de áttételesen a lakosság túlnyomó részét is. Ez rendkívül kedvezőtlenül befolyásolja a kereske-

6 europa.eu/.../r12101_en.htm

7 ec.europa.eu/europaid/.../edf_en.htm

8 www.acp-trade.org

9 homepages.uel.ac.uk/.../ACP/htm

delmet, a beruházásokat és végső soron a gazdasági fejlődést is.¹⁰ E kihívásra adott válaszként az EU elkötelezte magát az Afrikán belüli, továbbá az Afrika és Európa közötti legsürgősebb infrastruktúrafejlesztési programokhoz szükséges források meghatározó részének folyósítására. A pénzszükséglet-fedezési tervzetben az innovatív eszközök összekapcsolódnak az EU pályázati forrásaival, az európai pénzüzetek (például Európai Beruházási Bank), továbbá a partnerségbe ugyancsak bevont Afrikai Fejlesztési Bank által folyósított kölcsönökkel. A 2008–2013-as időszakban az afrikai infrastruktúrafejlesztésekhez csupán az EU pályázati alapjaiból közel 4,5 milliárd euró összeg lehívására van kilátás.¹¹ Az eddigi nagyon látványos jelekből arra lehet következtetni, hogy a jövőben az afrikai infrastruktúrafejlesztésekben egyre jelentősebb szerephez jut Kína, India, sőt Brazília is.

A világ nagyrégiói közül a szubszaharai Afrika profitált a legtöbbet a globális HIPC és MDRI adósságcsökkentési programokból. Ezáltal az itteni országok adóssága nominálisan összesen közel 90 milliárd dollárral csökkent.¹² Ugyancsak jól jött Afrikának a HIV/AIDS, malária és tuberkulózis elleni küzdelem érdekében létrehozott – régiókra bontott – globális segélyalap is.

Összefoglalás

Az afrikai regionális integrációs folyamat eredményességéről eddig nagy általánosságban mozgó sommás – ráadásul ellenkező előjelű – véleményeket publikáltak független kutatók és világszervezetek, globális pénzüzetek. Adóssak maradtak a minősítők az egyes integrációs országcsoportok fejlődésének dinamikájára, valamint mai szintjére irányuló összehasonlító vizsgálatokkal. A szerző a regionális egységek közötti igen gyakori területi átfedésekből, az integrációk működési ideje különböző időhosszából és az adatok hiányosságából adódó módszertani nehézségekkel dacolva 6 mutatóra alapozva kimutatta az egyes integrációk fejlődésének egy évre vetített mértékét, továbbá a 2010-ben mutatkozó különbségeket. Ezek alapján történt meg az egyes integrációk sorrendjének megállapítása. A korrelációs számításokból kiderült, hogy – a feltételezhetővel szemben – a fajlagos GDP-nek nincs minden ellátottsági mutatóra erős hatása, mivel az ágazati szakpolitikák hatékonyságának különbsége más térspecifikus tényezőkkel együtt számos esetben erősebben érvényesül.

A belső fejlesztési források anakronisztikus gyengesége miatt Afrika jövőbeli helyzete nagymértékben függ a külső anyagi források igénybevételének lehetőségétől. Egyelőre a támogatások címzettjei jobbra az egyes országok és csak elvétve a regionális integrációk. Az aránytalanság felszámolásához nemcsak új szemléletre, hanem az érdekek moderálására is szükség van.

¹⁰ „EU support to regional integration in Africa: A shared vision” published on Trade Negotiations Insights <http://europafrika.net/2010/03/15eu-support-to-regional-integration-in-africa-a-shared-vision-pu...>

¹¹ http://ec.europa.eu/development/policies/9interventionareas/infrastructure_en.cfm#partnership

¹² Update of HIPC and MDRI Progress. – <http://www.development-finance.org/en/news/204-update>

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AGOA in Africa – African Growth and Opportunity Act/Afrikai növekedési és kedvező alkalom törvény
 CBI – Cross-Border Initiative/Határon átnyúló kezdeményezés
 CEAO – Commune d’Economie Afrique del’ Ouest/Nyugat-Afrika Gazdasági Közössége. 1994-ben megszünt, helyette létrejött az UEMOA
 CEN-SAD – Community of Sahel-Saharan States/Szahel-Szahara államok közössége
 CEPGL – Economic Community of the Great Lakes Countries/Nagy Tavak országai gazdasági közössége
 CMA/RMA – Common Monetary Area/Közös monetáris térség
 COMESA – Common Market for Eastern and Southern Africa/Kelet- és Déli-Afrika közös piaca
 EAC – East African Community/Kelet-afrikai közösség
 ECCAS/CEEAC – Economic Community of Central African States/Közép-afrikai országok gazdasági bizottsága
 ECOWAS – Economic Community of West African States/Nyugat-afrikai Államok gazdasági bizottsága
 GAFTA – Greater Arab Free Trade Area/Nagy arab szabadkereskedelmi térség
 IGAD – Intergovernmental Authority on Drought and Development/Kormányközi aszály- és fejlesztési bizottság
 IOC/COI – Indian Ocean Commission/Commission de l’Ocean Indien/Indiai-óceáni bizottság
 IRF – International Road Federation/Nemzetközi útügyi szövetség
 LGA – Liptako-Gourma Authority/Liptako-Gourma hatóság
 MRU – Mano River Union/Mano folyó Unió
 SACU – Southern African Customs Union/Déli-Afrika vámuniója
 SADC – Southern African Development Community/Déli-afrikai fejlesztési közösség
 UDEAC/CEMAC – Union Douanière et Economique de l’Afrique Centrale/Customs and Economic Union of Central Africa/Közép-Afrika vám- és gazdasági uniója
 UEMOA/WEAC – West African Economic and Monetary Union/Nyugat-afrikai gazdasági és monetáris unió
 UMA/AMU – Union of Arab Maghreb/Arab Maghreb Unio
 WAEMU – West African Economic and Monetary Union/Nyugat-afrikai gazdasági és monetáris unió
 WAMZ – West African Monetary Zone/Nyugat-afrikai monetáris övezet

IRODALOM

- Alden, Ch.* (2010): Kína az afrikai kontinensen. Publikon, Pécs
Annual Bulletin of Transport Statistics for Europe 2005–2010. Geneve, United Nations
Búr Gábor – Tarrósy István (2012): Az afrikai vándorlás hátteréről és jellemzőiről. In: Tarrósy István – Glied Viktor – Keszler Dávid (szerk.): Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon, Pécs
Chauvet, L. – Collier, P. (2006): Helping hand? Aid to failing states. DIAL Working Paper No. DT/2006-14. DIAL, Paris
Collier, P. – Venables, A. J. (2007): Rethinking trade preferences – how Africa can diversify its exports. The World Economy, 8., 1326–1345.
Draper, P. (2010): Rethinking the European foundations of sub-saharan African regional economic integration: a political economy essay. OECD Development Centre. Working Paper, 293.
Erdősi Ferenc (2011): Afrika közlekedése. Publikon, Pécs
Gamberoni, E. (2007): Do unilateral trade preferences help export diversification? HEI Working Paper No. 17/2007. Graduate Institute of International Studies, Geneva
Hofmeier, R. (2003): Regionale Kooperation und Integration in Afrika: Ein Ausweg aus der weltwirtschaftlichen Marginalisation? Mimeo, Stuttgart
IRF (International Road Federation) World Road Statistics 2009. Data 2002–2007. IRF, Geneve
Kiss Judit (2006): Tovább folytatódik Fekete-Afrika világgazdasági marginalizációja? In: Sebestyén Éva et al. (szerk.): Harambe. Tanulmányok Füssl Nagy Géza 60. születésnapjára. Publikon Könyvek, Pécs
Kopp, G. (2009): Africa must unite. <http://www.inwent.org/ez/articles/168650/index.en.shtml>
Production, trade and consumption of commercial energy. Energy Statistics Yearbook United Nations 2000–2010. Geneve
Regional Integration Assistance Strategy for Sub-Saharan 2008. web.worldbank.org/.../O...content MDK

- Sandrey, R.* (2006): Trade creation and trade diversion resulting from SACU trading agreements. Tralac Working Paper No. 11/2006. Trade Law Centre for South Africa, Stellenbosch
- Shams, R.* (2005): The Drive to Economic Integration in Africa. HWWA Discussion Paper 316. Hamburg Institute of International Economics, Hamburg
- Tarrósy István* (2011): Kelet-Afrika a fejlődés útján. A Kelet-afrikai Közösség és tagállamai közelebbről. Publikon, Pécs
- The World Factbook* 2005/2010. évf. Washington, CIA
- Zanamwe, G.* (2005): Trade facilitation and the WTO: a critical analysis of proposals on trade facilitation and their implications for African countries. Tralac Working Paper No. 5/2005. Trade Law Centre for South Africa, Stellenbosch

Kulcsszavak: regionális integrációk, Afrika, regionális fejlődés, növekedési dinamika, korrelációk.

Resume

Opinions of overgeneralizing nature and controversial overtones addressing the efficiency of the African integrational process have been issued by independent researchers, global organizations and financial institutions that in the meantime have failed to perform and publicize studies on the dynamics and current state of progress of the individual integrational national congregations. Present author – defying the methodological difficulties stemming from the regular spatial overlapping, the diverse operative time span of the integrations and the deficiencies in details - has produced the extent of progress of the individual integrations projected for the duration of one year and additionally managed to derive the discrepancies cropping up in 2010. This all has allowed to define the sequence of individual integrations. Correlation calculations have demonstrated that – despite what could be assumed – the base GDP has no strong influence on every provisional indicator as the efficiency differences between sectoral policies together with other spatial factors deliver a more tangible impact in many cases.

Due to the anachronistic shortage of internal developmental resources the future state of Africa is heavily dependent on the perspectives of reliance on external resources. Presently the recipients of the subsidies are much more the individual countries than the regional integrations. The elimination of this disproportion presumes not only a new approach but also the moderation of interests.